

KØDatlas – Fakta og figurer om de dyr vi spiser

Resumé og politiske krav

Denne udgivelse er blevet til med finansiel støtte fra Europa-Kommissionen. Friends of the Earth Europe er alene ansvarlig for rapportens indhold, og indholdet kan under ingen omstændigheder betragtes som Europa Kommissionens holdninger.

Januar 2014

Introduktion

Den globale og intensive kød- og mejeriproduktion er i stigende grad både socialt og miljømæssigt ødelæggende – systemet er uholdbart. Der er brug for nytænkning af produktionen og forbruget af kød- og mejeriprodukter for at bremse industriens kontrol over fødevarer, reducere sundheds- og miljøpåvirkningen og hjælpe borgerne på vej mod en mere bæredygtig kost.

Formålet med KØDatlasset er at katalysere debatten om behovet for at omstille produktionen af mad, så vi får bedre, sikrere og mere bæredygtige fødevarer, inspirere borgere til at overveje deres eget forbrug og få politikere på alle niveauer til at støtte de landmænd, forarbejdningsvirksomheder, detailhandlere og netværk, som arbejder for at opnå forandring.

Kost er ikke bare en privat sag. Hvert måltid har stor effekt på mennesker i hele verden, miljøet, biodiversiteten og klimaet – noget der ofte bliver glemt, når man spise kød. 40 % af den årlige produktion af hvede, rug, havre og majs anvendes til dyrefoder og beslaglægger næsten en tredjedel af verdens 14 mia. hektar opdyrkede jord. 70 % af landbrugsjorden og omkring en fjerdedel af klodens tilgængelige ferskvandsressourcer anvendes til husdyrproduktion.

I Danmark anvendes over 80 % af landbrugsjorden til produktion af husdyrfoder. Dertil kommer, at dansk landbrugsproduktion lægger beslag på et areal større end Sjælland til produktionen af proteinholdigt sojafoder – primært i Sydamerika.

Produktionen af ét kilo oksekød kræver 6,5 kg korn, 36 kg grovfoder og 15.500 liter vand. Dette resulterer i et alvorligt pres på knappe ressourcer og natur – inklusiv regnskov – og har mange skjulte omkostninger.

Problemer

Vi spiser for meget kød. Den globale efterspørgsel på kød er voksende. Trods en stagnation i det europæiske og amerikanske forbrug, kan efterspørgslen på kød- og mejeriprodukter stige op imod 80 % i 2022 i de voksende økonomier i Asien og andre steder.

FN's fødevarer- og landbrugsorganisation (FAO) antager, at nye markeder i 2050 kun vil få dækket 46 % af deres kaloriebehov fra korn, mens 29 % vil komme fra kød, mælk og ost. Hvis det sker, må landmænd og landbrugsvirksomheder øge deres kødproduktion fra 300 mio. tons til 470 mio. tons i 2050.

En så stor stigning i produktionen af kød- og mejeriprodukter vil forårsage et overvældende pres på jordens knappe ressourcer, naturen og klimaet.

Hvem kontrollerer kød- og mejeriproduktionen? Nogle få internationale virksomheder opnår stadigt stigende kontrol med den intensive kød- og mejeriproduktion. Stramme fortjenstmargener forfordeler stordriftsøkonomier, som resulterer i øget produktionseffektivitet til en lavere pris. Kødsektorens fokus på stordriftsfordele viser sig i dobbelt forstand: virksomheder bliver større gennem sammenlægninger og opkøb, udvider udover nationale grænser, og produktionen intensiveres, sådan at flere dyr er opstaldet

sammen og forarbejdes hurtigere. Samtidig tager de store virksomheder kontrol over hele kæden fra jord til bord

De tre største virksomheder i kødsektoren er:

- **JBS.** Verdens største fødevarerforarbejdningsvirksomhed og førende i slagtekapacitet med en årlig omsætning på 38,7 mia. \$.
- **TysonFood.** Verdens største kødproducent og andenstørste forarbejder af kylling, okse og svin med en årlig omsætning på 33,3 mia. \$.
- **Cargill.** Sidder på 22 % af det amerikanske kødmarked og er den største eksportør i Argentina og har en årlig omsætning på 32,5 mia. \$.

Bare ti firmaer står for 88 % af produktionen af slagtesvin.

- **Danish Crown** er et af dem og er verdens største eksportør af svinekød.

Hvad er prisen? Intensiv kød- og mejeriproduktion går ud over menneskers helbred, befolkningernes levebrød og miljøet. Det kræver også store finansielle omkostninger.

Det er estimeret, at oprensning efter kvælstofforurening, primært fra husdyrproduktion, koster op til 320 mia. euro årligt alene i Europa. Den tilsvarende oprensning er estimeret til omkring 3 mia. euro i Kina pr. år.

Udbredelsen af storskala-produktion er også ødelæggende for småproducenter. Mellem 1985 og 2005 forsvandt 70 mio. mindre fjerkræproducenter.

Intensivt produceret kød er ikke sundt. Brugen af antibiotika og hormoner, såvel som overforbruget af landbrugskemikalier og GMO i produktionen af foder, er problematisk.

Industriel husdyrproduktion bruger enorme mængder af antibiotika. Selvom EU i 2006 forbød brugen af antibiotika som vækstfremmer, har det ikke ført til en signifikant reduktion af brugen. I 2011 blev 8.500 tons antimikrobielle ingredienser distribueret i 25 europæiske lande.

Glyphosat-resistente sojabønner er verdens mest sælgende genmodificerede afgrøder og bruges som foder til fjerkræ, svin og kvæg i intensiv husdyrproduktion. Omkring 85 % af de dyrkede genmodificerede afgrøder på verdensplan er resistente over for ukrudtsmidler. De offentlige myndigheder tester i øjeblikket ikke risikoen ved glyphosat på trods af det udbredte forbrug. Glyphosat-rester er konstateret gentagne gange i urin fra mennesker, hvilket giver anledning til seriøs bekymring for tilstedeværelsen af glyphosat i den menneskelige krop, samt eventuelle cocktaileffekter, der kan opstå, når andre kemikalier anvendes sammen med glyphosat.

En planet fattig på husdyrracer. Stadigt færre husdyrracer dominerer markedet som et resultat af intensivisering: 83 % af malkekøer stammer fra én race; Holsten. 60 % af kødkvæg er enten Angus, Hereford eller Simmental og 75 % af alle svin stammer fra tre racer. Dette er en trussel imod biodiversiteten og kan resultere i en planet, hvor den genetiske diversitet er gået tabt.

Handel over standarder. Den aktuelle diskussion om en transatlantisk frihandelsaftale mellem EU og USA (TTIP) vil have en stor indflydelse på kødproduktion og -forbrug i begge regioner og på verdensplan. Aftalen kan gøre det meget sværere at adressere de negative miljø-, sociale- og sundhedsmæssige aspekter af industriel animalsk produktion. En sådan

aftale kan resultere i ændringer af standarder i bl.a. brugen af antibiotika og hormoner i kødproduktion, genetisk modificerede organismer og dyrevelfærd.

Løsninger

At spise kød behøver ikke ødelægge klimaet og miljøet. Faktisk kan en gennemtænkt brug af husdyr på landbrugsjord ligefrem have miljømæssige fordele. Over 40 % af planetens landoverflade er enten for tør, for stejl, for varm eller for kold til afgrøder. I sådanne områder har kvægavlere en strategisk fordel: de kan bruge deres dyr til at omdanne den lokale vegetation til mad og energi. Produktionsmetoderne må tilpasses de lokale tilstande; det kræver specifikke husdyrracer og en gennemgribende forståelse af dyrenes behov og den lokale situation. I et land som Danmark kan husdyrenes afgræsning være den bedste måde at bevare særlige naturtyper.

Alternativer eksisterer. Mange initiativer viser allerede, hvordan kød kan blive produceret med respekt for miljø, sundhed og dyrevelfærd.

Én model, som er med til at sikre bønderes levebrød og øge tilliden mellem landmænd og forbrugere ved at støtte ansvarlige produktionsmetoder, er et landbrug understøttet af borgerene. I dette landbrug garanterer en gruppe af borgere, at landmændenes produktion, som grøntsager, kød, mejeriprodukter og honning, bliver afsat. De deler også risikoen for fx fejlslagne afgrøder. Betalingen foregår forud, hvilket finansierer produktionsomkostningerne undervejs.

Forandring er mulig. Nogle siger, at forbrugsmønstrene ikke kan ændres. Men der er en hel bevægelse i gang, hvor mange mennesker nu spiser mindre eller intet kød. For dem er det ikke et tab; det er en del af en sund og moderne livsstil.

Et voksende antal mennesker insisterer på kun at købe produkter, der beskytter miljøet og respekterer dyrevelfærd. Mange vælger en 'flexitarian' kost, som består af mindre og bedre kød og mere plantebaseret protein. Mange civilsamfundsorganisationer og bondebevægelser opfordrer til et andet fødevarer- og landbrugssystem, der respekterer både mennesker og naturen, og er fortalere for mindre kød i kostsammensætningen og sunde måltider i offentlige institutioner såsom hospitaler og skoler. Kødfri Mandag-bevægelsen findes i 29 lande rundt omkring i verden.

Bekymring omkring dyrevelfærd tiltrækker opmærksomhed på verdensplan, hvor organisationer opfordrer til ikke at spise kød eller at øge dyrevelfærden for husdyr.

En kombination af individuelle valg og politiske ændringer vil kunne medføre en ændring i samfundets forhold til kød.

NOAH anbefaler:

EU-institutionerne bør:

- Offentligt anerkende behovet for at ændre kødproduktionen og -forbruget;
- Stoppe støtten til industriel husdyrproduktion gennem den fælles landbrugspolitik (ingen udviklingsfonde til landdistrikterne bør bruges til opførelsen af nye

fabrikkslandbrug) og i stedet støtte bæredygtige mindre husdyrsavlere, som behandler dyrene ordentligt, distribuerer deres produkter i korte forsyningskæder og til lokale markeder;

- Styrke miljø- og fødevarerlovgivning for at hindre skadevirkningerne fra industriel husdyrproduktion. Dette vil bl.a. inkludere EU's Vandrammedirektiv, Ammoniakdirektivet og Handlingsplanen mod Antimikrobiel Resistens
- Introducere principper for en bæredygtig kost i den nye Strategi for Bæredygtige Fødevarer, herunder at spise mindre og bedre kød og spilde færre kødprodukter;
- Standse frihandelsforhandlingerne mellem EU og USA;
- Introducere standarder for fødevarer, som sikrer, at måltider betalt af det offentlige afspejler miljø- og sundhedsmæssige faktorer, der bygger på mindre men bedre kød- og mejeriprodukter;
- Måle ressourceforbrug og introducere målsætninger, der fører til mindsket brug af jord og vand til produktion af animalske produkter;
- Gennemgå aktuelle og fremtidige mærkningsordninger og fødevarerdeklarationer for at sikre en gennemsigtig og obligatorisk mærkning, som ikke bare er let at forstå og relevant, men også indeholder verificerbare oplysninger. EU bør også levere klare retningslinjer til virksomheder med henblik på at implementere disse deklarerationer samt retningslinjer for bæredygtige kostvaner.

Medlemslandenes regeringer bør indlede en hurtig indsats for at:

- Fastsætte retningslinjer, målsætninger og politikker for at opnå mere bæredygtige kostvaner;
- Sætte forskning i værk, der kan pege på, hvordan man bedst opnår denne forandring;
- Ændre officielle retningslinjer for sund kost og miljøadfærd til at inkludere fordele ved at spise mindre kød;
- Introducere klare og obligatoriske standarder for at sikre at måltider betalt af skatteborgerne i skoler, hospitaler, plejehjem og alle styrelser og ministerier afspejler miljø- og sundhedsmæssige faktorer, som bygger på færre men bedre kød- og mejeriprodukter;
- Forpligte landmænd til at behandle al husdyrgødning på deres egen jord.

Du kan:

- Overveje hvilke ændringer du kan lave i dit valg af fødevarer;
- Tage små skridt og se hvad der virker;
- Ændre hvad du køber og spiser med inspiration fra fx www.vegetarforening.dk og www.vegetarkost.dk.

Den fulde rapport er tilgængelig på:
www.foeeurope.org/meat-atlas

Friends of the Earth Europe

Medlemsgrupper

Austria	Global 2000
Belgium (Wallonia & Brussels)	Les Amis de la Terre
Belgium (Flanders & Brussels)	Friends of the Earth
Bulgaria	Za Zemiata
Croatia	Zelena Akcija
Cyprus	Friends of the Earth
Czech Republic	Hnutí Duha
Denmark	NOAH
England, Wales & Northern Ireland	Friends of the Earth
Estonia	Eesti Roheline Liikumine
Finland	Maan Ystävät Ry
France	Les Amis de la Terre
Georgia	Sakharvelos Mtsvaneta Modzraoba
Germany	Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND)
Hungary	Magyar Természetvédők Szövetsége
Ireland	Friends of the Earth
Italy	Amici della Terra
Latvia	Latvijas Zemes Draugi
Lithuania	Lietuvos Zaliuju Judėjimas
Luxembourg	Mouvement Ecologique
Macedonia	Dvizhenje na Ekologistite na Makedonija
Malta	Friends of the Earth Malta
The Netherlands	Milieudefensie
Norway	Norges Naturvernforbund
Poland	Polski Klub Ekologiczny
Scotland	Friends of the Earth Scotland
Slovakia	Priatel'ia Zeme
Spain	Amigos de la Tierra
Sweden	Jordens Vänner
Switzerland	Pro Natura
Ukraine	Zelenyi Svit

Friends of the Earth Europe kæmper for bæredygtige og retfærdige samfund, for at beskytte miljøet og samler mere end 30 nationale organisationer med tusindvis af lokalgrupper og er del af verdens største græsrodsbevægelse inden for miljø; Friends of the Earth International.